

**Ocena dorobku artystycznego i dydaktycznego
mgr inż. arch. Barbary Siomkajło sporządzona w związku
z postępowaniem o nadanie stopnia doktora sztuk plastycznych**

Tytuł pracy: *Miasto i Kamienie – od obrazu przestrzeni do przestrzeni obrazu*

Autor: mgr inż. arch. Barbara Siomkajło

Promotor: dr hab. sztuk plast., prof. Politechniki Wrocławskiej Karolina Jaklewicz

Promotor pomocniczy: dr Bożena Klimek-Kurkowska

Instytucja: Uniwersytet Radomski im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu

Wydział Sztuki Radom 2024

Rada Wydziału Sztuki Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu powołała mnie na recenzenta w postępowaniu doktorskim Pani mgr inż. arch. Barbary Siomkajło (Uchwała Nr 000-10/32024 Senatu Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego z dnia 26 września 2024r.)

Pani mgr inż. arch. Barbara Siomkajło jest studentką studiów doktoranckich na Wydziale Sztuki Uniwersytetu Radomskiego im. Kazimierza Pułaskiego w Radomiu. Tytuł pracy teoretycznej oraz praktycznej brzmiał: *Miasto i Kamienie – od obrazu przestrzeni do przestrzeni obrazu*. Na część teoretyczną składała się rozprawa licząca 64 strony, będąca skrupulatnym rozwinięciem tematu zawartego w tytule. Natomiast część praktyczną stanowi zestaw 20 obrazów średniego formatu namalowanych w technice akrylu.

Z informacji zawartych w części teoretycznej, niestety jedynie zdawkowych, nie otrzymałem bowiem życiorysu Doktorantki w materiałach, ani w materiałach dotyczących pracy pedagogiczno-naukowej, w tym działalności wydawniczej, wynika, iż Autorka zajmuje się architekturą i malarstwem od dłuższego czasu. Początków można doszukiwać się w latach 80. ubiegłego wieku. Moja recenzja, z powodu dostarczenia przez Doktorantkę skromnego materiału dotyczącego swojej wcześniejszej twórczości, zawężona została jedynie do oceny rozprawy doktorskiej. Recenzja prowadzona jest dwutorowo. W pierwszej części omawiam pracę *teoretyczną*, w drugiej - *praktyczną*. Wspólnym tematem, najprościej ujmując, jest miasto/miasta jako zjawisko społeczne i kulturowe oraz kamień (kamienie), który nie jest rozpatrywany jedynie jako podstawowy element budynku. Czynnikiem spajającym prezentowaną pracę teoretyczną jest poszukiwanie (i ustalenie), w jaki sposób oba wątki (miasto/miasta i kamień/kamienie) przejawiały się w sztuce, zwłaszcza w malarstwie euroamerykańskim, co stało się punktem wyjścia autorskiej refleksji, zwłaszcza w malarskich pracach Doktorantki.

Te stanowią odrębne dzieła o wspólnych założeniach oraz celach.

**A: Analiza części teoretycznej pracy doktorskiej
pani mgr inż. arch. Barbary Siomkajło**

[Uwaga Recenzenta: W niniejszym tekście będę posługiwał się imieniem i nazwiskiem bez tytułów i stopni naukowych, czyli wyłącznie: Barbara Siomkajło]

Na wstępie stwierdzam, że część teoretyczna pracy doktorskiej zasługuje na szczególną uwagę, ponieważ stanowi wnikliwe opracowanie o charakterze naukowym. Forma, język, zasady cytowania oraz wykorzystanie obszernej literatury związanej z tematem tworzą spójną całość. Z drugiej strony dysertacja doktorska wymaga nie tylko pracy z literaturą, ale także wyznaczenia określonego celu badawczego, czy zadań w części teoretycznej dysertacji. Innymi słowy: niniejsza praca, oprócz porównań i niewątpliwie rzetelnego wkładu informacyjnego, w niewielkim stopniu artykułuje wnioski i przynosi nowe ustalenia. Jest to ocena części teoretycznej, bez odniesienia do pracy praktycznej, ponieważ ta znajduje się poza obszarem teoretycznej rozprawy doktorskiej.

Rozprawa doktorska Barbary Siomkajło koncentruje się na fenomenie miasta jako przestrzeni kulturowej i społecznej oraz jego transformacji od czasów pierwszych miast ludzkiej cywilizacji, to jest od starożytności, do współczesności. Miasto badane jest z różnych perspektyw, ze szczególnym uwzględnieniem sztuk wizualnych, zwłaszcza w części drugiej. Autorka prowadzi wywód od fenomenu cywilizacyjnego czy znaczenia materiału budowlanego (w tym przypadku kamienia) w jego tworzeniu, po sposoby przenikania przestrzeni miejskich w percepcji artystycznej do wizualności sztuk plastycznych obiegu euroamerykańskiego, głównie w XIX i XX wieku, ale nie tylko.

Praca doktorska, o nieco enigmatycznym tytule, który, jak się okazuje, jest tożsamy z tytułem cyklu obrazów w praktycznej części dysertacji, składa się ze *Wstępu*, następnie dwóch części teoretycznych składających się z 14 rozdziałów liczących 58 stron, włącznie z końcowym *Podsumowaniem*, oraz części praktycznej zawierającej autorski cykl obrazów, na który składa się 20 całostronicowych reprodukcji zamieszczonych w załącznikach graficznych. W tekście pracy teoretycznej od strony 38 do strony 43 zamieszczono kolejno łącznie 23 obrazy i rysunki (studia, oznaczone jako il. 1.-6.), które stanowią interesujący wgląd w biografię malarską artystki, ponieważ w skrócie odwzorowują, na wybranych przykładach (*Wybrane obrazy*), prace malarskie z cyklu *Pejzaże Wrocławskie*, 1989-2000, s. 38, *Kompozycje* - podobizny miejskich kamieni, 1988-2004, s. 39, *Wybrane obrazy* z cyklu *Pejzaże Kamienne*, 1995-2015, s. 40 - 41. Na stronie 42 znajdują się przykłady rysunków przestrzeni miejskich artystki z cyklu *Czas Miejski*, 1988-1998, wreszcie zestaw czterech obrazów na stronie 43 podpisanych jako *Wybrane miniatury (?) Impresje Miejskie*, 2009-2018, prace, które najprawdopodobniej poprzedzały obrazy będące częścią rozprawy. Szkoda, że przykłady na wymienionych stronach mają rzeczywiście, zgodnie z opisem, wyłącznie charakter ilustracyjny. Co więcej, nie ma określenia ich wymiarów, jak to ma miejsce w części *Cykl malarski Miasto i Kamienie w reprodukcjach*, od strony 60, a w przypadku niektórych rysunków nie zwrócono wystarczającej uwagi na jakość opracowania, zob. s. 42, pierwsze dwie reprodukcje. Wspominam o tym, ponieważ pomimo tego, że wspomniane dwadzieścia obrazów stanowi regularny i autorski wybór wchodzący w skład rozprawy, to przykłady prac zamieszczone na stronach 38-43 są istotne dla zrozumienia genezy obecnej twórczości artystki i niejako „legitymizują” język artystyczny prac z ostatniej dekady. Krótko mówiąc, potwierdzają one często obserwowany proces, przynajmniej w malarstwie europejskim, a mianowicie drogę od malarstwa realistycznego do różnych form abstrakcji. (I jeszcze jedna uwaga: wybrane rysunki na stronie 42 skłaniają mnie do skomentowania obrazów czarno-białych, zob. fragment recenzji poniżej, gdzie redukcja koloru do czerni i bieli sprawia, że najlepiej wyróżniają się poszczególne elementy kompozycyjne i strukturalne obrazu, zob. załączniki na stronach 75 - 79, *Panorama - cz-b I, II*, 2023, *Kolekcja I*, 2023, *Z (K)kolekcji - I*, 2020).

WSTĘP, strony 4 - 5

CZĘŚĆ I.

MIASTO JAKO FENOMEN CYWILIZACYJNY, strony 6 – 18

1.1. Definicje miasta – historia i współczesność

1.2. Miasto i jego przestrzeń w badaniach naukowych

Pierwszy rozdział proponuje ramy teoretyczne dla zrozumienia miasta jako zjawiska historycznego, społecznego i kulturowego. Barbara Siomkajło omawia definicje miasta i analizuje przestrzeń miejską z różnych perspektyw naukowych. W tym fragmencie pracy akcentuje się podejście interdyscyplinarne, które pozwala na kompleksowy wgląd w temat. Dogłębne badanie historycznych i współczesnych perspektyw przestrzeni miejskiej przyczynia się do wzbogaconego zrozumienia zagadnień miejskich. Autorka zauważa, że wraz z rozwojem przemysłu i urbanizacji zaczęły pojawiać się nowe podejścia do rozumienia miast i panujących w nich relacji społecznych. Okres ten zapoczątkował systematyczne badania miasta jako fenomenu społecznego, co Autorka dysertacji ilustruje, przytaczając szereg nazwisk autorów i tytułów dzieł podejmujących problematykę miasta, urbanizacji.

Barbara Siomkajło jest świadoma, że w ciągu XIX i XX wieku spojrzenie na miasto jako temat artystyczny zmieniło się zasadniczo. Od realistycznego przedstawienia, sztuka przeszła do ekspresyjnego, kubistycznego, futurystycznego i conceptualnego podejścia, które odzwierciedlało coraz szybsze zmiany w życiu miejskim. Z początkowej fascynacji technicznymi i architektonicznymi możliwościami nowoczesnych miast, zainteresowanie artystów przeniosło się na kwestie tożsamości, alienacji, konsumpcjonizmu, krytyki politycznej i kryzysu ekologicznego. Zmiana ta jest postrzegana jako odpowiedź na wyzwania współczesnego miasta - od industrializacji i masowej migracji po współczesne kwestie związane z urbanizacją i zrównoważonym rozwojem ekologicznym.

(Uwaga Recenzenta - dla porównania:

- Auguste Comte - jego idee dotyczące społeczeństwa jako zorganizowanej całości przyczyniły się do późniejszego rozumienia miasta jako miejsca organizacji społecznej i wzajemnych zależności.

- Georg Simmel - w swoim eseju *Wielkie miasto a życie psychiczne* (1903) opisuje wpływ nowoczesnego miasta na psychikę jednostki. Praca Simmela zapewniła rewolucyjny wgląd w dynamikę życia miejskiego, w którym anonimowość i samotność stają się istotnymi rysami.

- Walter Benjamin - w swoim badaniu Paryża i fenomenu flâneura w *Paryżu – stolicy dziewiętnastego wieku*, analizuje wpływ architektury miejskiej, pasaży handlowych i tłumu na odbiór i estetykę miasta.

W sztukach wizualnych teorie te przejawiały się na przykład w obrazach impresjonistów, którzy przedstawiali ruch, światło i życie codzienne. Środowisko miejskie stało się dynamicznym scenariuszem, który artyści przedstawili jako przestrzeń wzajemnych interakcji i przemian. Zmiany urbanistyczne, takie jak nowe bulwary i przestrzenie publiczne w Paryżu pod rządami barona Haussmanna, prowadziły do nowego rozumienia miasta jako dynamicznego, ciągle zmieniającego się organizmu. Sceny miejskie zaczęły stanowić częsty motyw artystów, których prace odzwierciedlały zarówno piękno, jak i anonimowość, i wyobcowanie związane z życiem w wielkich miastach.

- Camille Pissarro i Gustave Caillebotte przedstawiali bulwary i place Paryża, ujmowali codzienne życie współczesnego miasta, którego przestrzeń była wizualnie zdefiniowana przez symetrię i geometryczną precyzję nowych ulic.

- Édouard Manet często przedstawiał w swoich pracach życie społeczności mieszczańskiej, a jego kompozycje podkreślały izolację postaci pośród miejskiego tłumu, co przyczyniło się do powstania nowoczesnego pojęcia wyobcowania w mieście.

W ten sposób miasto zaczęło pojawiać się w sztuce nie tylko jako przestrzeń piękna i bogactwa, ale także jako miejsce, w którym jednostka jest samotna pośród tłumu.

W pierwszej połowie XX wieku nastąpiła kolejna fundamentalna zmiana w postrzeganiu miasta. Ekspresjonizm, futurizm i kubizm całkowicie zmieniły artystyczną reprezentację przestrzeni miejskiej, ponieważ artyści zaczęli podkreślać dynamizm, chaos i niepokój, jakie niosły ze sobą miasta.

- Ernst Ludwig Kirchner, jeden z przedstawicieli niemieckiego ekspresjonizmu, przedstawiał Berlin jako miasto pełne napięcia, niepokoju i dynamiki. Na jego obrazach sceny miejskie często przekształcają się w agresywne i ostre geometryczne kształty, które odzwierciedlają gorączkowy rytm życia.

- Giacomo Balla i Umberto Boccioni, włoscy futuryści, postrzegali miasto jako symbol postępu technologicznego i nowoczesności. Ich prace charakteryzują się ruchem i szybkością, dynamiczną perspektywą i uderzającymi kontrastami, mającymi na celu uchwycenie pulsu współczesnego życia miejskiego.

- Pablo Picasso i Georges Braque, przedstawiciele kubizmu, w swoich obrazach oddawali miasto w zupełnie nowy sposób - ich fragmentaryczne kompozycje rozbiły przestrzeń miejską na poszczególne elementy geometryczne, ukazując miasto z różnych perspektyw jednocześnie.

Kierunki te odzwierciedlały nie tylko szybkość i zmiany wywołane przez technologię i industrializację, ale także poczucie wyobcowania i rozbicia, które wiązały się z nowoczesną miejską egzystencją).

2. MIASTO I KAMIEŃ, strony 19 - 27

2.1. Kamień i sztuka

2.2. Miasto i kamień

Drugi rozdział koncentruje się na kamieniu jako materiale nie tylko budowlanym, ale także „artystycznym”. Kamień pełni szereg funkcji. Oprócz statycznych pełni funkcje między innymi estetyczne. Barbara Siomkajło bada również kamienie z perspektywy geologicznej, analizuje znaczenie kamienia w odniesieniu do architektury miejskiej, śledzi jego kulturowe i symboliczne sensy w różnych epokach. Związek między kamieniem a sztukami wizualnymi jest dobrze zilustrowany konkretnymi przykładami, które pokazują ewolucję postrzegania kamienia w twórczości wizualnej. Tytuły rozdziałów i podrozdziałów są skrótowe, ale wywody w poszczególnych podrozdziałach wyjaśniają wszystko. Ostatecznie można zgodzić się z zaproponowanym przez Autorkę nazewnictwem poszczególnych podrozdziałów.

Autorka podsumowuje treść dwóch pierwszych rozdziałów w Streszczeniu: *„W części I pracy omawiane są zagadnienia teoretyczne związane z fenomenem miasta, ze szczególnym uwzględnieniem procesu percepcji kamiennej przestrzeni miejskiej i obrazowania jej w malarstwie. Prezentowane w pracy rozważania obejmują wybrane zagadnienia dotyczące historii kształtowania przestrzeni miast i współczesnych badań nad miastem jako środowiskiem kulturowym, jak również roli kamienia jako tworzywa miejskich przestrzeni i jego miejsca w kulturze”*.

CZĘŚĆ II.

3. OD OBRAZU PRZESTRZENI DO PRZESTRZENI OBRAZU, strony 27 – 56

Rozdział ten łączy rozważania teoretyczne ze sztuką wizualną w ujęciu ogólnym, jednocześnie wyjaśniając subiektywne, autorskie podejście Autorki, co jest ważne dla zrozumienia pracy teoretycznej, na przykład kierunku, jaki obrała, zwłaszcza w pracach z ostatnich lat. Omawia, w jaki sposób sztuka reprezentuje przestrzeń miejskie i jak przestrzeń miasta przenika do sztuki. Autorka dokonuje tu oryginalnego połączenia teorii dotyczących przestrzeni i obrazu, co prowadzi do interesujących wniosków na temat postrzegania przestrzeni miejskich w sztuce. Rozdział ma dobrze zbudowaną część analityczną, która jest cenna dla zrozumienia relacji między architekturą a malarstwem.

„W części II opracowania podjęta została próba wykazania zaobserwowanych związków pomiędzy miastem, jego przestrzeniami i kamiennym tworzywem na podstawie opisu własnej drogi twórczej prowadzącej od przedstawiania obrazu przestrzeni do kreowania przestrzeni obrazu. Możliwie pełna analiza formalna i teoretyczna cyklu malarskiego Miasto i Kamienie ukazuje sposób, w jaki nastąpiła transformacja od rzeczywistych obrazów miejskich przestrzeni do malarskich kompozycji o charakterze zapisu zasady kształtującej ujęcie. Kontekstem dla realizacji omawianego cyklu okazało się wieloletnie przebywanie w środowisku wrocławskich twórców oraz studiowanie twórczości znanych artystów, a najistotniejszą inspiracją dla podjętych działań artystycznych stała się kamienna przestrzeń Wrocławia. Autorski przekaz zawarty w cyklu Miasto i Kamienie, dotyczy zaobserwowanych zależności, wydarzeń i zjawisk zachodzących w kamiennych przestrzeniach. Szczególną rolę pełni naturalna struktura kamienia podlegająca procesom destrukcji oraz indywidualny czynnik czasu, czyli moja obecność w przestrzeni miejskiej – przemieszczanie się i zapamiętywanie kolejnych widoków miasta, które stają się inspiracją dla wielowarstwowej kompozycji. Istotny wpływ na sposób odbioru i przekazu wymienionych powyżej zależności, zarówno na etapie prób ich opisywania, jak i pracy malarskiej, miały opracowania teoretyków sztuki oraz łączenie zagadnień związanych ze sztuką i architekturą, przenikanie się i uzupełnianie tych dwu dziedzin związane z wieloletnią pracą dydaktyczną - kształceniem plastycznym studentów architektury“.

W każdym rozdziale Autorka analizuje kolejne pojęcia, za pomocą których przedwojenna awangarda, w tym artyści tacy jak Paul Klee, Wassily Kandinsky, Władysław Strzemiński i członkowie Bauhausu, pracowali z pojęciami takimi jak *przestrzeń, kompozycja, punkt, linia, powierzchnia* i *czas* jako podstawowymi elementami składowymi ekspresji artystycznej. Pojęcia te były postrzegane nie tylko formalnie, ale także konceptualnie - interpretowano je jako środki, za pomocą których można wyrazić nowe spojrzenie na rzeczywistość, subiektywną percepcję, psychologię, a nawet wymiar duchowy.

Por. rozdziały:

3.4. Transformacja – od obrazu przestrzeni do przestrzeni obrazu, s. 36

3.5. Forma a czas, s. 45

3.6. Kompozycja, s. 47

3.7. Rytm miasta, rytm obrazu, s. 50

3.8. Faktura i struktura – skóra i ciało obrazu, s. 52

3.9. Paleta barw – od natury do interpretacji, s. 54

Barbara Siomkajło wykazała się znakomitą znajomością tematu opartą na odpowiednich tekstach „kanonicznych” (zob. Paul Klee, Wassily Kandinsky, Władysław Strzemiński i in.) a także orientacją we współczesnym dyskursie, na przykład Bożena Kowalska.

CZĘŚĆ III.

Cykl malarski **Miasto i Kamienie w reprodukcjach**, strony 60 – 81

Dalsze uwagi znajdują się poniżej.

4. PODSUMOWANIE

- Bibliografia, strony 59 - 60

(4. Podsumowanie: Bibliografia, strony 59 - 60)

B/ Analiza części artystycznej pracy doktorskiej pani Barbary Siomka

Część praktyczną rozprawy stanowi zbiór 20 obrazów o nazwie *Miasto i Kamienie*, tematycznie traktujących kamień jako podstawowy element budowlany miasta, a jednocześnie wykorzystujących kształt bloków kamiennych itp. jako element kompozycyjny. Stylistycznie obrazy są sobie bliskie, wybrzmiewa w nich obciążenie modernizmem, zarówno pod względem kompozycyjnym, jak i kolorystycznym, nawiązują do tradycji i konwencji malarstwa środkowoeuropejskiego pierwszej i drugiej połowy XX wieku, które w wyniku rozczarowań dwiema wielkimi wojnami i ze względu na potencjał sztuki charakterystyczny dla danego czasu, stopniowo rezygnowało z awangardowego etosu. Niemniej jednak obrazy można ocenić jako spójne uzupełnienie części teoretycznej.

W obrazach dominuje umiar kolorystyczny i kompozycyjny, który w swoim powtarzaniu jednego podejścia, zwłaszcza w przedłożonym cyklu, może sprawiać wrażenie wręcz mdłe... Czyżby Autorka poddawała recyklingowi swoje spojrzenie? Pomimo tego seria obrazów jest wartościowa, ponieważ ilustruje główny temat pracy i pokazuje podejście Artystki do miasta i „kamieni” nie tylko jako materiału budowlanego, ale materiału, któremu w poszczególnych dziełach nadano kształt, kompozycję i kolor. *„Moje miasto dzieje się w przestrzeni mentalnej i wyobraźniowej – pomiędzy fizyczną przestrzenią rzeczywistą a sferą pamięci, odczuć, emocji, indywidualnych i zbiorowych wizerunków, reakcji, bodźców oddziałujących na wszystkie zmysły. W kompozycjach malarskich miasto zaczyna żyć własnym życiem – zmienia się, dążąc za pomocą kolejnych przekształceń, od obrazu przestrzeni do autonomicznej przestrzeni malarskiej na płaszczyźnie obrazu”* (s. 58).

Sama kompozycja nie jest zbyt nowatorska, poza kilkoma pracami, w których Autorka wykorzystwała zasadę klastrow, powtarzających się motywów w kwadratowych siatkach, przy czym w większości prac powtarza się jeden element kompozycyjny nawiązujący raczej do ścian, murów, kamiennych obwarowań czy bloków miejskich niż do kamieni, z niepokojącą deformacją w kształcie lejka z perspektywą biegnącą niemal przy dolnej krawędzi kompozycji. Labilność, utrata tektoniki, zapaść, załamanie...? Trudno ocenić. Autorka pracuje z powszechnie znanym doświadczeniem, kiedy zagubieni w labiryncie miejskich bloków często, z powodu ich wysokości, nie jesteśmy w stanie „dojrzeć” samego nieba. Paradoksalnie, największe wrażenie robią te prace, w których Autorka świadomie redukuje przestrzeń barwną do dwóch „niekolorów”, czerni i bieli, np. *Panorama - cz-b I*, 2023.

W cyklu obrazów akrylowych znajduje się również kilka prac, w których perspektywa i zasada logiczna zostają w niezrozumiały sposób zaburzone przez to, że część kompozycji „wypływa” w „ramę”, przy czym sens takiego podejścia, takiego „kadrowania”, jest ostatecznie raczej dekoracyjny, a właściwie sprzeczny z logiką kompozycji i konstrukcji, i nieprzyjemnie przesuwając efekt w stronę estetyzacji i sztucznego (poszukiwanego) wyrafinowania, np. *Miasto - obszar wybrany*, 2021. W załącznikach graficznych prace

zostały umieszczone niechronologicznie. Trudno mi wyjaśnić, co Autorka chciała przez to przekazać, ale takie podejście komplikuje odbiór niektórych obrazów.

C/ Ocena działalności dydaktycznej, naukowej i społecznej

W tym miejscu muszę stwierdzić, że nie mogę wypowiedzieć się w pełni kompetentnie, ponieważ, jak wskazałem we wstępie, oprócz wydrukowanej rozprawy doktorskiej pani Barbary Siomkajło otrzymałem płytę CD, na której dostępna była (wyłącznie) wersja elektroniczna rozprawy. Z tekstu pracy doktorskiej i ogólnodostępnych źródeł wnioskuję, że Doktorantka jest czynna zawodowo jako dydaktyk, konkretnie na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej oraz że aktywnie uczestniczy w życiu artystycznym rodzinnego miasta, biorąc udział w szeregu wystaw zbiorowych, plenerach i innych działaniach artystycznych. Więcej nie szukałem...

W bibliografii pracy znalazłem dwie publikacje, z 2010 i 2020 roku:

- Siomkajło B., *Rysunek i malarstwo – pomiędzy naturą a architekturą*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2010.
- Siomkajło B., Łuczewska D., *Praktyki rysunkowo-malarskie jako element programu kształtowania świadomości i kompetencji plastycznych przyszłych architektów a idee edukacyjne Bauhausu*, Architectus, 2020.

Według informacji na stronie: <https://wa.pwr.edu.pl/pracownicy/barbara-siomkajlo>. Doktorantka jest absolwentką Studiów na Politechnice Wrocławskiej, dyplom z projektowania architektonicznego u prof. Mariana Barskiego (1978). Sama Autorka pisze:

„*Moje prawdziwe spotkanie z malarstwem nastąpiło na początku lat 80. XX w. Praca dydaktyczna w Katedrze Rysunku, Malarstwa i Rzeźby na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej wiązała się z kontaktem z artystami, takimi jak Maria Michałowska, Zdzisław Jurkiewicz i Marian Poźniak. Wtedy zaczęły powstawać moje obrazy. Istotną rolę odgrywał i nadal odgrywa w mojej sztuce kamień jako szczególne tworzywo i inspiracja twórcza. Publikacje i udział w konferencjach dotyczą sztuki, architektury i związanej z nimi dydaktyki*“. Nie jestem w stanie ocenić działalności dotyczącej publikacji. Uważam za pożądane, aby w przyszłości Recenzent otrzymał pełną dokumentację.

D/ Podsumowanie

Rozprawa doktorska *Miasto i Kamienie – od obrazu przestrzeni do przestrzeni obrazu* prezentuje oryginalne i dobrze uporządkowane spojrzenie na miasto jako fenomen kulturowy i artystyczny. Pani mgr inż. arch. Barbarze Siomkajło udało się stworzyć spójną koncepcję łączącą historyczne i społeczne aspekty miast z refleksją artystyczną i własnym podejściem twórczym.

Część teoretyczna rozprawy jest merytoryczna, dobrze uzasadniona i czytelna. Część praktyczna, cykl 20 średnioformatowych obrazów, proponuje ciekawy wizualny komentarz do osobistych przemyśleń Autorki na ten temat oraz stanowi odpowiedni artystyczny komentarz do pracy teoretycznej. Przedłożona praca prezentuje erudycję artystki i umiejętność łączenia wiedzy teoretycznej z własną twórczością artystyczną. Być może należałoby odnieść się również do najbardziej aktualnych zagadnień i problemów, jakie niosą ze sobą megalopolis oraz tego, jak sztuka współczesna reaguje na te zmiany.

Na przykład: *Globalizacja, kryzys ekologiczny i nowy urbanizm*.

Dzisiejsza sztuka reaguje na globalizację, kryzys ekologiczny i cyfryzację, które to zjawiska mają znaczący wpływ na przestrzeń miejską. Współcześni artyści tematyzują kwestie

przestrzeni publicznej, tożsamości i zglobalizowanego uniformizmu środowisk miejskich. Dla porównania:

- Banksy i inni artyści sztuk ulicznej wykorzystują przestrzeń miejską do tworzenia dzieł wizualnych, które krytykują współczesne społeczeństwo, nierówności ekonomiczne i kwestie środowiskowe. Dla nich miasto jest nie tylko inspiracją, ale także częścią samych dzieł.

- Olafur Eliasson, który pracuje z instalacjami w przestrzeni miejskiej, często bada kwestie ekologiczne i relacje między człowiekiem a środowiskiem. Jego projekty, takie jak „*The Weather Project*” (2003), pokazują, jak sztuka może zmieniać przestrzeń miejską i wywoływać pytania o przyszłość naszych miast.)

Z pewnością można by rozszerzyć dysertację o komentarz odnośnie do okresu międzywojennego i refleksję na temat miasta w fotografii i kinematografii - miasta jako planu filmowego i dynamicznego medium. Fotografia i film jako kluczowe media dla przedstawienia miasta. Dzięki nim zmieniło się także artystyczne rozumienie przestrzeni miejskiej. Media te przyczyniły się w znaczący sposób do zmiany artystycznego rozumienia przestrzeni miejskiej.

- Eugène Atget - francuski fotograf, który dokumentował Paryż na przełomie XIX i XX wieku. Jego zdjęcia pustych ulic, zakamarków i witryn sklepowych ukazują miasto w jego statycznym, chociaż melancholijnym charakterze. To podejście wywarło wpływ na surrealistów i dokumentalistów.

- Dziga Vertov - jego film *Człowiek z kamerą filmową* (1929) przedstawia dynamiczną wizję miejskiego życia za pośrednictwem montażu i szybkich cięć, podkreślając rytm i ruch miasta. Vertov zainspirował wielu awangardowych filmowców i malarzy, którzy starali się uchwycić podobną dynamikę.

- Charles Sheeler - amerykański malarz i fotograf przedstawiający przemysłowe krajobrazy i architekturę. W swojej fotografii i malarstwie inspirował się zmechanizowanymi formami miasta, co doprowadziło do powstania precyzyjnego realizmu. Fotografia i film nie tylko dokumentowały miasto, ale także pomogły zmienić sposób, w jaki artyści wyobrażali sobie środowisko miejskie i w jaki podchodzili do jego przedstawiania.

Na przykład:

- Andreas Gursky, niemiecki fotograf, który w monumentalnych fotografiach ujmuje anonimowe aspekty zglobalizowanych miast, takie jak zatłoczone supermarkety lub lotniska, przez co podkreśla powtarzalność i bezosobowość współczesnych nie-miejsc.

- Sophie Calle - jej performatywne fotografie rejestrują miejskie życie z intymnej i osobistej perspektywy, badają, w jaki sposób miasto kształtuje i ogranicza indywidualną tożsamość.

- Wim Wenders - jego filmy, takie jak *Paryż*, *Teksas* czy *Wrota niebios*, przedstawiają miasto jako przestrzeń konfliktu i spotkania, w której globalizacja i migracja przekształcają tradycyjne środowiska.

(Powyższe, obok pytań do dysertacji, ma na celu otwarcie przestrzeni dla dyskusji podczas obrony. Zdaję sobie sprawę, że preferowanym medium Autorki jest przede wszystkim malarstwo.)

Zgłaszam następujące pytania do dyskusji:

1/ W jaki sposób w Pani pracy odzwierciedlone zostaje zmieniające się rozumienie przestrzeni miejskiej od starożytności do współczesności?

(W tym miejscu nasuwa się zbadanie, w jaki sposób różne fazy historyczne ukształtowały samą koncepcję miasta jako fenomenu społecznego i kulturowego oraz w jaki sposób, jeżeli zgadza się Pani z tym stwierdzeniem, koncepcja ta znajduje odzwierciedlenie w sztuce i podstawowej zasadzie kompozycyjnej Pani obrazów.)

2/ Jaka rolę odgrywa kamień jako element budowlany miasta w poszczególnych fazach historycznych i jakie symboliczne znaczenie przypisuje mu Pani w kontekście swojej pracy praktycznej?

(Pytanie powinno zmierzać do tego, aby Autorka wyjaśniła, w jaki sposób kamień i inne podstawowe materiały stały się symbolami stabilności, trwałości lub zmiany oraz jak interpretuje te wartości w swoich obrazach).

3/ W jaki sposób, tworząc zbiór prac, rozważała Pani wpływ malarzy modernistycznych i środkowoeuropejskich pierwszej i drugiej połowy XX wieku, względnie wpływ wspomnianych przez Panią artystów z kręgów wrocławskich czy też sztuki polskiej drugiej połowy wieku?

(Jest to okazja, aby skupić się na konkretnych inspiracjach z historii sztuki i sztuki współczesnej oraz omówić, jakie elementy formalne i symboliczne Autorka przeniosła z tych kierunków do swojej twórczości).

4/ Jak fotografia i kino wpłynęły na sposób odzwierciedlania miasta w sztuce plastycznej?

(W tym pytaniu można podjąć kwestię wpływu mediów technicznych na artystyczną koncepcję przestrzeni miejskich a także omówić, w jaki sposób fotorealistyczne obrazy i montaż filmowy wpłynęły na postrzeganie dynamiki i atmosfery miasta.)

5/ W jaki sposób, jeżeli jest/było to przedmiotem Pani zainteresowania, w swojej pracy objęła Pani refleksją zjawiska wyobcowania i anonimowości, jakie niosą ze sobą współczesne miasta?

(Pytanie koncentruje się na społeczno-kulturowych skutkach urbanizacji i może prowadzić do dyskusji na temat tego, jak ta kwestia rezonuje w pracy lub jak Artystka interpretuje ją w kompozycji, kolorze i stylu swoich obrazów).

Oraz dwa pytania rezonujące z bardzo współczesnymi problemami:

6/ W jaki sposób Pani praca mogłaby zainspirować debatę na temat zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialności ekologicznej w kontekście miejskim?

(Pytanie jest skierowane w stronę refleksji nad zrównoważonym rozwojem w miastach. Może rozwinąć debatę, czy i w jaki sposób podejście twórcze może wpłynąć na nasze myślenie o materiałach, zasobach odnawialnych i adaptacji miast do zmian klimatycznych).

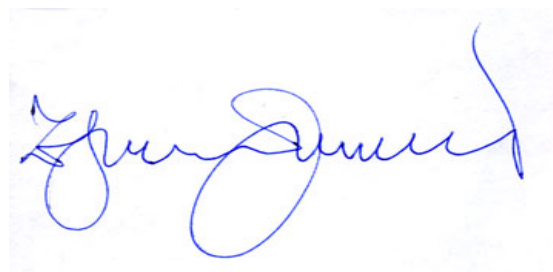
7/ W jakim stopniu Pani praca odzwierciedla dystopijne wyobrażenia o mieście jako miejscu cywilizacyjnego upadku?

(To pytanie ma na celu zbadanie, czy i w jaki sposób Autorka rozważa w swoich obrazach zagrożenie rozpadem miast lub ich niezrównoważonym rozwojem. Może to prowadzić do dyskusji na temat tego, jakie środki artystyczne można wykorzystać do wyrażenia obaw przed upadkiem, izolacją i degradacją przestrzeni miejskich. Względnie mogą to być także ewentualne punkty wyjścia dla miast przyszłości).

(Uwaga Recenzenta: Oczywiście Autorka może wybrać niektóre z pytań do dyskusji.)

E/ Propozycja oceny

Biorąc pod uwagę całokształt twórczości Autorki, przychylam się do wniosku o nadanie
Pani mgr inż. arch. Barbarze Siomkajło
stopnia doktora sztuk plastycznych.

Prof. PhDr. Zbyněk Janáček

Ostrawa, 15.11.2024